

РОЗДІЛ IV

Управління та адміністрування

УДК 339.56

Данилюк Тетяна,
декан факультету економіки та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, ORCID ID [0000-0002-9513-5287](https://orcid.org/0000-0002-9513-5287)
e-mail: Danyluk.Tatiana@vnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-02-76-83>

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Вступ. Міжнародна торгівля є однією з ключових складових глобальної економіки, яка стимулює економічний розвиток і дозволяє приймати стратегічні рішення. В умовах постійного зростання взаємозалежності між державами, управління міжнародною торгівлею набуває особливої важливості.

Мета. Полягає у дослідженні суті міжнародних торговельних відносин, їх ролі в системі міжнародного менеджменту та проведенні аналізу стану основних даних розвитку міжнародної торгівлі.

Методи. Дослідження розвитку міжнародних торговельних відносин в контексті міжнародного менеджменту потребує застосування методів емпіричних досліджень та аналізу статистичних даних, які дозволяють всебічно аналізувати динаміку ринків, товарну структуру міжнародної торгівлі та вплив глобальних процесів.

Результати. У статті розглянуто суть міжнародної торгівлі, яка відіграє ключову роль у глобальній економіці. На основі структури міжнародних торговельних відносин визначено динаміку глобального економічного розвитку. Досліджено, що важливим аспектом міжнародної торгівлі України є її торговельні відносини з Європейським Союзом. В статті зазначені кроки, які вживає Україна щодо підтримки постійних відносин з Європейськими Співтовариствами. Проаналізовані та визначені тенденції торгівлі України з ЄС та рештою світу. Подана та обґрунтована товарна структура міжнародних торговельних відносин з країнами ЄС.

Висновки. Вдосконалення структури міжнародної торгівлі в системі менеджменту можливий при удосконаленні розвитку експортного потенціалу та інтеграції України у світову економіку.

Ключові слова: міжнародна торгівля, міжнародні торговельні відносини, структура міжнародної торгівлі, міжнародна торгівля в системі міжнародного менеджменту, тенденції у торгівлі України з Європейським Союзом.

Danyliuk Tetiana,
Dean of the Faculty of Economics and Management,
Associate Professor, Ph.D. in Economics,
Lesia Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TRADE IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL MANAGEMENT

Introduction. Integration into the global economy and active participation in international trade contribute to economic development, job creation, and improved living standards. The application of international management in this context helps companies to effectively manage their international operations, adapt to different cultural and regulatory environments, and ensure sustainable development in the global economy.

The purpose of the article. International trade is an important element of the global economic system that affects

the development and welfare of countries. The main purpose of this article is to study the essence of international trade and its role in the system of international management. Formulation of the goal allowed us to identify a number of tasks to clarify the essence of international trade and the main factors of its development, to analyze the trends in Ukraine's trade with the European Union and the rest of the world.

Methods. The study of international trade development in the context of international management requires the use of empirical research methods and analysis of statistical data that allow for a comprehensive analysis of market dynamics, the commodity structure of international trade, and the impact of global processes.

Results. The article proves that international trade is a central link in the complex system of the global economy and plays a key role in the interaction between countries and regions of the world, influencing their economies, politics and society. It is also determined that international trade provides countries with access to a variety of goods and services that they do not produce or cannot produce on their own. The paper substantiates the importance of import and export growth in developed countries and identifies the interrelationships between different regions of the world. An important aspect of Ukraine's international trade based on Ukraine's relations with the European Union is also highlighted. The steps that Ukraine is taking to maintain such relations are also outlined. Based on the analysis, it is proved that Ukraine's exports are growing, especially in the context of trade with the EU, but there are certain dynamics and peculiarities in interaction with other regions of the world.

Conclusions. The development of Ukraine's export potential and integration into the global economy are possible only if the structure of international trade is radically improved. To achieve these goals, it is necessary to use various forms of international economic cooperation.

Keywords: international trade, international trade relations, structure of international trade, international trade in the system of international management, trends in Ukraine's trade with the European Union.

Постановка проблеми та її значення. Економічний успіх будь-якої країни світу дійсно ґрунтується на внутрішній та зовнішній торгівлі. Жодна країна не змогла створити здорову економіку, ізолювавшись від міжнародної економічної системи. Відокремлення від міжнародної економічної системи може призвести до економічної ізоляції, обмеження доступу до ресурсів, технологій та ринків збуту, що в кінцевому підсумку негативно вплине на економічне зростання [10]. Навпаки, інтеграція у глобальну економіку та активна участь у міжнародній торгівлі сприяють економічному розвитку, створенню робочих місць та підвищенню рівня життя. Тому, успішні економіки завжди прагнуть до взаємодії з іншими країнами, використовуючи переваги міжнародної торгівлі та співпраці.

У період активізації процесів глобалізації світового господарства посилюється роль торговельно-економічних відносин кожної країни. Міжнародна торгівля, як форма міжнародних економічних відносин, є важливою складовою збалансованого економічного піднесення, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність загальнонаціональної економіки, збільшує рівень життя та забезпечує повне задоволення потреб населення.

Міжнародна торгівля відіграє ключову роль у забезпеченні економічного успіху країн в умовах стратегічного управління, сприяє підвищенню конкурентоспроможності національних економік, забезпечує економічне зростання, залучає іноземні інвестиції та підвищує рівень життя населення. Відкритість до міжнародних торговельних відносин та активна участь у глобальних економічних відносинах є важливими умовами для сталого економічного розвитку та процвітання підприємства при ефективному налагодженню зовнішньо-економічних зв'язків.

Застосування міжнародного менеджменту в цьому контексті допомагає компаніям ефективно керувати своїми міжнародними операціями, адаптуватися до різних культурних та регуляторних середовищ і забезпечувати стійкий розвиток у глобальній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес розвитку міжнародної торгівлі в контексті міжнародного менеджменту присвячено багато наукових праць видатних українських і зарубіжних учених. Їхні дослідження охоплюють різні аспекти цього процесу, такі як глобалізація, стратегії виходу на міжнародні ринки, управління міжнародними корпораціями, міжкультурні комунікації та інші важливі теми.

Вітчизняні вчені активно досліджують різні аспекти міжнародної торгівлі, надаючи рекомендації щодо подолання бар'єрів, оптимізації експортних стратегій та розвитку інфраструктури. Праці Гаврилюк І.І. [1], Давиденко Г. Й. [2], Кузнецової К.О. [7] сприяють глибшому розумінню механізмів міжнародної торгівлі в системі міжнародного менеджменту. 3-

поміж зарубіжних учених, які мають значний вплив на розвиток теорії та практики міжнародного менеджменту, варто згадати Майкла Портера [6] та Пітера Друкера [4]. Ці вчені та їхні праці мають значний вплив на формування сучасних підходів до управління міжнародним бізнесом, сприяючи розвитку теорії та практики міжнародного менеджменту. Їхні дослідження допомагають компаніям розуміти специфіку роботи на міжнародних ринках, розробляти ефективні стратегії та адаптуватися до змін у глобальному бізнес-середовищі.

Мета і завдання статті. Міжнародна торгівля є важливим елементом світової економічної системи, що впливає на розвиток і добробут країн. Головною метою цієї статті є дослідження суті міжнародної торгівлі, її ролі в системі міжнародного менеджменту. Формування мети дозволило визначити ряд завдань щодо обґрунтування суті міжнародної торгівлі та основних факторів її розвитку, аналізу тенденцій торгівлі України з Європейським Союзом та рештою світу.

Викладення основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Міжнародна торгівля є ключовим елементом в системі міжнародного менеджменту, оскільки вона визначає стратегії, тактики та процеси, які компанії використовують для успішного функціонування на міжнародних ринках.

Міжнародна торгівля дійсно є центральною ланкою складної системи глобальної економіки. Вона відіграє ключову роль у взаємодії між країнами та регіонами світу, впливаючи на їхні економіки, політику та суспільство [8]. Впродовж свого історичного розвитку міжнародна торгівля пройшла шлях від простих форм обміну товарів, між віддаленими племенами до складних систем світової економіки і глобальної торгівлі. На протязі цього шляху відбувалися значні зміни у способах, обсягах та структурі міжнародної торгівлі. Сучасна науково-технічна революція суттєво змінила характер міжнародної торгівлі та стимулювала міжнародний торговельний обмін.

Міжнародні торговельні відносини забезпечують країнам можливість отримувати доступ до різноманітних товарів та послуг, які вони не виробляють або не можуть виробляти самостійно. Це дозволяє країнам спеціалізуватися на виробництві тих товарів, в яких вони мають конкурентні переваги та економити ресурси. Крім того, ефективні міжнародні торговельні відносини стимулюють конкуренцію, що сприяє підвищенню якості товарів та послуг, а також зниженню їхніх цін для споживачів.

Міжнародна торгівля відображається у різноманітних торговельних угодах, договорах та організаціях, які регулюють її умови та сприяють взаєморозумінню між країнами.

Виправдано зауважити, що міжнародна торгівля є важливим стимулом для зростання економіки та чіткого управління. Вона грає ключову роль у сприянні економічному розвитку країн і регіонів у всьому світі. Укладання торговельних угод, участь у торговельних блоках та інші форми економічної інтеграції можуть сприяти розширенню ринків збуту для товарів і послуг, залученню іноземних інвестицій та технологій, а також підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні [7].

Міжнародні торговельні відносини відіграють ключову роль у глобальній економіці, а її динаміка відображається в торговельному балансі, який включає експорт і імпорт товарів. В 2016 році, згідно з даними ООН, були деякі тенденції у світовій торгівлі: країни, що розвиваються, зазнали більш сильних наслідків від скорочення імпорту, але у 2021 році відбулось відновлення [1]. Економіки продовжували зростати, зокрема за рахунок збільшення експорту, що компенсувало слабкість імпорту. Важливою була різниця між зростанням імпорту та експорту у розвинених країнах. Такі тенденції визначають динаміку глобального економічного розвитку у 2022-2023 роках і взаємозв'язки між різними регіонами світу (табл.1).

Так, 2022 рік був періодом фінансової нестабільності, особливо в Китаї та деяких інших країнах Азії. Ця турбулентність вплинула на регіональні торгівлі партнери Китаю. Внаслідок цього спостерігалось зниження імпорту в азіатських країнах протягом першого кварталу. Однак у подальшому розвитку ситуації зафіксовано певне відновлення, і на рік спостерігалось зростання на 2,0% в порівнянні з попереднім роком. Такі коливання свідчать про складну та динамічну природу світової економіки і показують, як різні фактори можуть впливати на міжнародну торгівлю.

Зниження імпорту в Південній Америці та інших регіонах, таких як Африка, Близький Схід та СНД, було помітним, особливо порівняно з іншими регіонами світу. Цей спад був особливо сильним та стрімким, частково через низькі товарні ціни. Значна частина зменшення імпорту в Південній

Америці може бути пояснена складною економічною ситуацією в Бразилії, яка перебувала у серйозному спаді. Такі тенденції вказують на важливі економічні виклики, з якими стикаються ці регіони та їх торговельні партнери.

Таблиця 1

Структура міжнародних торговельних відносин з країнами світу (тис.дол. США)

Країна	2022 рік		2023 рік		Відхилення 2022/2023рр.	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Усього	6020581	6186614	10060852,7	15975191	4040272	9788577,2
у тому числі						
Австралія	5093,1	16116,2	4113,1	41634,6	-980	25518,4
Австрія	66209,9	80155,6	152649,7	142469,4	86439,8	62313,8
Болгарія	64808,8	34744,1	290951,6	450860,3	226142,8	416116,2
Греція	24477,7	32293,5	102604	571339,4	78126,3	539045,9
Іспанія	328537,2	67218,8	381,4	34076,3	-328155,8	-33142,5
Італія	327423,5	144731,3	814547,2	210023,9	487123,7	65292,6
Канада	10613,2	15257,5	47434,2	45417,4	36821	30159,9
Китай	682357,4	1050720	789550	3035549	107192,6	1984829
Мексика	17207,2	22659,2	8894	58878,9	-8313,2	36219,7
Німеччина	186746,6	398844,7	539594,5	1268338	352847,9	869493,3
Норвегія	2654,8	45647,7	8070,9	97621,6	5416,1	51973,9
Півд.Африка	16647,3	5146,8	2544,5	25100,1	-14102,8	19953,3
Польща	390392,4	358550,4	997665,6	1641846	607273,2	1283295,6
Португалія	31402,2	5966,5	58597,4	18468,5	27195,2	12502
Румунія	139843,8	42983	553355,4	381372,5	413511,6	338389,5
США	158076,6	361367,4	237747	809109	79670,4	447741,6
Туреччина	462215,9	240896,6	718029,9	993013,1	255814	752116,5
Угорщина	150684,5	116758,6	118667	331501,4	-32017,5	214742,8
Франція	86400	126480,4	146613,7	438341,8	60213,7	311861,4
Чехія	90727,4	159041,5	192362,1	528437	101634,7	369395,5
Швейцарія	9059,3	148659,7	17926,7	122205,8	8867,4	-26453,9
Японія	38950,4	59447,2	14386,9	214568,8	-24563,5	155121,6
Інші країни	2730052	2652927	4244165,9	4515018	1514114,4	1862091,1

Джерело: на основі [11]

У цей же час Європа та Азія внесли значні позитивні внески у світовий імпорт у 2023 році. Європа збільшила свою частку на 1,6 відсоткових пунктів, що становить 39% від загального збільшення, тоді як Азія внесла 1,9 відсоткових пунктів (49% від загального обсягу).

Важливим аспектом міжнародної торгівлі України є відносини між Україною та Європейським Союзом. Вже довгий час є Україна веде активний діалог з ЄС щодо питань політичного співробітництва, економічної інтеграції та зміцнення демократичних інститутів. Заходи, спрямовані на налагодження взаємовідносин з європейськими країнами, можуть включати укладання торговельних угод, підписання спільних документів та меморандумів, співпрацю у сферах освіти, науки, культури та інші заходи, спрямовані на зміцнення співпраці та взаєморозуміння між країнами.

Зазначені кроки, які вживає Україна щодо підтримки постійних відносин з Європейськими Співтовариствами та просування до повного членства у них, свідчать про стратегічне бажання країни зблизитися з Європейським Союзом і стати його повноправним членом у майбутньому.

Угода про партнерство і співробітництво може бути важливим кроком для України на шляху до європейської інтеграції, оскільки вона встановлює рамки для співпраці між Україною та Європейським Союзом у різних сферах, таких як економіка, політика, право та інші [5].

Закон України "Про засади внутрішньої та зовнішньої політики" підтверджує зобов'язання України до інтеграції в європейський простір, як політичний, так і економічний, з метою

забезпечення членства в Європейському Союзі. Це визначення в законі підкреслює стратегічне спрямування України на підтримку та розвиток відносин з ЄС та намір досягнути повного членства в Європейському Союзі [2].

Укладення Договору про асоціацію між Україною та Європейським Союзом справді відкрило нові можливості для українських підприємств на європейських ринках. Відміна більшості ввізних мит ЄС спрощує процедури та знижує витрати для українських експортерів, що сприяє збільшенню обсягів торгівлі між Україною та Європейським Союзом [5].

Однак, як виправдано зазначено, існують деякі товари, які залишаються під санкціями високих митних ставок і тарифних квот. Ці обмеження можуть стосуватися певних секторів або товарних груп, де ЄС зацікавлений в захисті власних виробників або введенні заходів щодо регулювання ринку.

Необхідність дотримання та врахування цих митних обмежень може стати викликом для українських підприємств, проте з плином часу можуть бути знайдені шляхи адаптації та розвитку, щоб максимально використати можливості, які надає Договір про асоціацію.

За 2013–2021 роки можна відзначити наступні тенденції у торгівлі України з Європейським Союзом та рештою світу (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка торгівлі товарами з ЄС-27 та рештою світу протягом 2013-2021 років

	Обсяг 2013, млрд. \$	Обсяг 2019, млрд. \$	Обсяг 2021, млрд. \$	Зростання 2019/2013 млрд. \$	Зростання 2019/2013, %	Зростання 2021/2013, млрд. \$	Зростання 2021/2013, %
Експорт товарів							
Загальний експорт товарів	62,3	50,1	68,1	-12,3	-19,7%	5,8	9,3%
Експорт до ЄС-27	16,2	20,1	26,8	3,9	24,0%	10,6	65,3%
Експорт до решти країн (без ЄС-27)	31,3	26,7	37,9	-4,6	-14,7%	6,6	21,1%
Імпорт товарів							
Загальний експорт товарів	75,8	60,8	72,8	-15,0	-19,8%	-3,0	-4,0%
Експорт до ЄС-27	25,9	24,2	28,9	-1,7	-6,5%	3,0	11,7%
Експорт до решти країн (без ЄС-27)	26,8	29,6	37,8	2,8	10,3%	11,0	40,9%

Джерело: на основі [3] та [5]

За результатами динаміки торгівлі товарами з ЄС-27 відбулося стрімке зростання експорту до ЄС, де поглиблена і всеохопна зона вільної торгівлі між Україною та ЄС сприяла значному зростанню експорту українських товарів до країн Європейського Союзу. Також слід відмітити зростання експорту до решти світу, але на меншому рівні, хоча експорт товарів з України до інших країн світу також зростає, темпи цього зростання були нижчими, особливо у порівнянні з експортом до ЄС. Україна відстає від темпів зростання експорту до ЄС незважаючи на зростання експорту до решти світу. Це може бути пов'язано з відкриттям нових можливостей українським експортерам на європейських ринках та активнішою підтримкою та стимулюванням торгівлі з боку ЄС.

Отже, можна зробити висновок, що експорт України зростає, особливо в контексті торгівлі з Європейським Союзом, але при цьому є певна динаміка та особливості у взаємодії з іншими регіонами світу.

Таблиця 3

Товарна структура міжнародної торгівлі з країнами ЄС в I кварталі 2024 року

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Експорт		Імпорт	
	тис дол США	у % до загального обсягу	тис дол США	у % до загального обсягу
Усього	5650057,0	100,0	8083511,3	100,0
у тому числі				
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	180955,2	3,2	155089,0	1,9
II. Продукти рослинного походження	1643284,1	29,1	229119,0	2,8
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	953814,7	16,9	19989,6	0,2
IV. Готові харчові продукти	539791,5	9,6	557125,0	6,9
V. Мінеральні продукти	512503,0	9,1	1390152,3	17,2
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	107179,9	1,9	1292884,2	16,0
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	52921,1	0,9	465647,9	5,8
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	8405,5	0,1	22287,8	0,3
IX. Деревина і вироби з деревини	262451,6	4,6	42701,9	0,5
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	29804,6	0,5	160889,7	2,0
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	32522,5	0,6	132583,5	1,6
XII. Взуття, головні убори, парасольки	8103,6	0,1	12287,5	0,2
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	60946,2	1,1	86905,3	1,1
XIV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	2445,2	0,0	2557,4	0,0
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	753322,4	13,3	397356,4	4,9
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	241849,7	4,3	1009276,5	12,5
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	59806,9	1,1	980449,7	12,1
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	9939,6	0,2	115932,9	1,4
XIX. Зброя, боєприпаси; їх частини та приладдя	176,7	0,0	3574,4	0,0
XX. Різні промислові товари	166641,1	2,9	74261,6	0,9
XXI. Твори мистецтва	411,0	0,0	711,3	0,0

Джерело: на основі [9]

Український експорт до країн ЄС став більш диверсифікованим. Це цікава тенденція, що вказує на поступове розширення асортименту та ринків збуту для українських товарів у Європейському Союзі. Диверсифікація експорту свідчить про те, що українські підприємства активно працюють над розширенням свого товарного асортименту та адаптацією до потреб ринку ЄС (табл. 3).

Збільшення від'ємного сальдо торгівлі товарами свідчить про те, що вартість імпорту товарів перевищує вартість експорту. Це може мати різні причини, включаючи збільшення ввезення паливно-енергетичних товарів, машин, устаткування, транспорту та продукції хімічної промисловості. Збільшення імпорту товарів може бути пов'язане з підвищенням внутрішнього попиту на них в Україні, наприклад, зростанням виробництва або споживання, або ж з недостатністю власного виробництва цих товарів, через що доводиться їх імпортувати. Уряд може вживати заходів

для зменшення від'ємного сальдо торгівлі, таких як стимулювання виробництва внутрішніми програмами, політиками експортного зростання або впровадженням обмежень на імпорт товарів, що може допомогти збалансувати зовнішньоекономічну діяльність країни.

Збереження структури експорту та імпорту порівняно з показниками 2022 року свідчить про стабільність у торговельних операціях України. Домінування продовольчих товарів в експорті вказує на значний потенціал аграрного сектору країни і попит на українські сільгосппродукти на світових ринках.

Недорогоцінні метали та вироби з них також займають суттєву частку в експорті, що свідчить про інтерес до металургійної промисловості України. Також важливою складовою є експорт машин, устаткування й транспортних засобів, що свідчить про потенціал українського машинобудування та транспортного сектору.

Продукти рослинного походження також мають велику частку в імпорті, що показує залежність країни від зовнішнього джерела енергії.

У структурі імпорту продовжують значну частину займати машини, обладнання та механізми, що може свідчити про потребу в технологіях та обладнанні для виробництва та інфраструктурних проектах..

Стабільність в структурі торгівлі може бути позитивним сигналом для економіки країни, але також може вимагати диверсифікації торговельних партнерів та товарних ринків для зменшення ризиків і збільшення стійкості експортно-імпортних операцій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розвиток експортного потенціалу та інтеграція України у світову економіку можливі за умови кардинального вдосконалення структури міжнародних торговельних відносин. Це означає розвиток інфраструктури, сприятливого інвестиційного клімату, а також підвищення якості та конкурентоспроможності українських товарів і послуг.

Для досягнення цих цілей необхідно використовувати різноманітні форми міжнародного економічного співробітництва, такі як укладання торговельних угод, участь в міжнародних виставках і ярмарках, розвиток міжнародних логістичних мереж, сприяння експортерам через консультації та підтримку, а також створення сприятливих умов для інвесторів [5].

Проте важливо забезпечити, щоб це співробітництво відповідало вимогам економічної безпеки України та не ставало додатковим каналом для відтоку капіталів з країни. Для цього необхідно ретельно вивчати умови та ризики кожного економічного партнерства та укладати угоди, які були б вигідними для України в довгостроковій перспективі.

У зв'язку з цим, необхідно розробити та впровадити додаткові заходи для стимулювання експорту України. Оновлення Експортної стратегії країни є ключовим для адаптації до нових викликів і можливостей на міжнародних ринках. Це може включати в себе розробку нових стратегій доступу до ринків, пошук альтернативних торговельних партнерів, підтримку експортерів у входженні на нові ринки, а також заходи щодо підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг.

Джерела та література

1. Гаврилюк І.І. Динаміка та тенденції розвитку міжнародної торгівлі в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 47. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/47>
2. Давиденко Г. Й. Теоретичний аспект впливу стандартів на міжнародну торгівлю. *Інноваційна економіка*. 2020. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/327>.
3. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами за видами у 2021 році. *Державна служба статистики України*. 2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Друкер П. Виклики для менеджменту XXI століття. Суми: «КМ-Букс», 2020. 240 с.
5. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 р. URL: zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik-2.pdf
6. Портер М. Конкурентна перевага. Як досягати стабільно високих. К.: Наш Формат, 2019. 624 с.
7. Кузнецова К.О. Міжнародна торгівля: навчальний посібник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 191 с.
8. Тарасенко С. В. Міжнародний бізнес : навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2021. 222 с.

9. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. 2024 URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/tsztt/arh_tsztt2024_u.html
10. Циганкова Т., Гордєєва Т. Розвиток концепцій міжнародного маркетингу та цифрової економіки. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1 (38). С. 55-57.
11. World Trade Organization. International Trade Statistics. URL: <http://surl.li/ucyvg>

References

1. Gavrilyuk I.I. (2023). Dinamika i tendentsii razvitiya mezhdunarodnoy torgovli na Ukraine [Dynamics and trends of international trade in Ukraine]. *Ekonomika i obshchestvo*. Vypusk 47. (n.d.). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/47> [In Ukrainian].
2. Davydenko G. Y. (2020). Teoreticheskiy aspekt vliyaniya standartov na mezhdunarodnuyu torgovlyu [Theoretical aspect of the impact of standards on international trade]. *Innovatsionnaya ekonomika*. 2020. (n.d.). <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/327> [In Ukrainian].
3. Dinamika vneshney torgovli uslugami po vidam 2021 goda (2022) [Dynamics of foreign trade in services by type in 2021]. (2021). Gosudarstvennaya sluzhba statistiki. 2022. (n.d.). <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
4. Druker P. (2020). Vyklyky dlya menedzhmentu XXI stolittya [Challenges for the management of the XXI century]. Sumy: «KM-Buks», 2020. 240 s [In Ukrainian].
5. Otchet o vypolnenii soglasheniya ob assotsiatsii mezhdU Ukrainoy i Yevropeyskim Soyuzom za 2022 g [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2022.]. (2022). (n.d.). [zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik-2.pdf](#) [In Ukrainian].
6. Porter M. (2019). Konkurentna perevaha. Yak dosyahaty stabil'no vysokikh [Competitive advantage. How to achieve consistently high.]. K.: Nash Format, 2019. 624 s. [In Ukrainian].
7. Kuznyetsova K.O. (2021). Mizhnarodna torhivlya [International trade]. K.: KPI im. Ihorya Sikors'koho, 2021. 191 s. [In Ukrainian].
8. Tarasenko S. V. (2021). Mizhnarodnyy biznes [International business]. Sumy: Sums'kyu derzhavnyy universytet, 2021. 222 s. [In Ukrainian].
9. Tovarnaya struktura vneshney torgovli Ukrainy [Commodity structure of Ukraine's foreign trade]. (2024). (n.d.). https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/tsztt/arh_tsztt2024_u.html [In Ukrainian].
10. Tsyhankova T., Hordyeyeva T. (2023). Rozvytok kontseptsiy mizhnarodnoho marketynhu ta tsyfrovoyi ekonomiky [Development of concepts of international marketing and digital economy]. *International economic policy*. 2023. No. 1 (38). P. 55-57 [In Ukrainian].
11. World Trade Organization (2023). International Trade Statistics. (n.d.). <http://surl.li/ucyvg> [In English].

Стаття надійшла до редакції 20.04.2023 р.